Conseil d'Etat - Raad van State
LÉGISLATION - WETGEVING
- 9. MAA 1960
Traduction - Vertaling - 1 - Overgezonden
Coordination (2)

MTL. L.7006/2.

KONINKRIJK BELGIE.

ROYAUME DE BELGIQUE.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE.

AVIS DU CONSEIL D'ETAT.

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, tweede kamer, de 23e januari 1960 door de Minister van Justitie verzocht hem van advies te dienen over een ontwerp van wet "tot invoering van de Nederlandse tekst van het Burgerlijk Wetboek", heeft de 16e februari 1960 het volgend advies gegeven :

Le CONSEIL D'ETAT, section de législation, deuxième chambre, saisi par le Ministre de la Justice, le 23 janvier 1960, d'une demande d'avis sur un projet de loi "portant établissement du texte néerlandais du Code civil", a donné le 16 février 1960 l'avis suivant :

ALGEMENE BESCHOUWINGEN.

Bij de behandeling van het ontwerp rijst allereerst de vraag welk wetgevend procédé moet worden aangewend om een in het Frans gestelde wet, waarvan tot hiertoe geen rechtsgeldige Nederlandse tekst bestaat, tot uiting te brengen in een Nederlandse tekst met gelijke verbindende kracht. Dezelfde vraag dient gesteld te worden betreffende wetten die na 1898 tot stand zijn gekomen in een Franse en een Nederlandse tekst, en waarvoor thans een Nederlandse tekst wordt voorgesteld die, naar vorm en terminologie, van de oorspronkelijke Nederlandse tekst afwijkt.

Dienaangaande is op te merken dat de wetgever in elk van die gevallen niet zijn normale wetgevende functie uitoefent, namelijk regelen te stellen door zijn wil in teksten van geschreven recht tot uiting te brengen, maar dat hij er zich toe beperkt reeds bestaande regelen, zonder de draagwijdte ervan te wijzigen, in een andere taal of een andere redactie dan in de oorspronkelijk gebruikte uit te drukken.

Zodanige aanwending van de wetgevende functie ontzenuwt echter niet het grondwettelijk voorschrift inzake de vormen die bij het tot stand brengen der wet moeten worden in acht genomen. Alleen door toedoen van de wetgever kan immers het resultaat bereikt worden dat de Nederlandse versie der teksten, naar haar aard en verbindende kracht, gelijkwaardig wordt met de oorspronkelijke versie.

.../...

Vermits de wetgever zijn wil alleen in de vorm der wet tot uiting kan brengen, moet de procedure voor het tot stand brengen der wet noodzakelijk worden aangewend om de Nederlandse versie der bepalingen tot een rechtsgeldige tekst te maken.

De Wetgevende Kamers en de Raad van State hadden reeds de vraag op te lossen op welke wijze, in het gegeven geval, moest worden te werk gegaan om het grondwettelijk voorschrift na te leven.

Een eerste maal kwam de Raad van State voor dit vraagstuk te staan bij de behandeling van twee ontwerpen van wet, onderscheidenlijk het ontwerp van wet "houdende de Nederlandse tekst van de wet van 18 oktober 1908 op het gouvernement van Belgisch-Congo" en het ontwerp van wet "houdende de Nederlandse tekst van de wet van 21 augustus 1925 op het gouvernement van Ruanda-Urundi". Deze ontwerpen werden besproken in de adviezen L.3874/1 en L.3875/1 van 26 oktober 1953.

Elk van die ontwerpen werd voorgedragen in de vorm van een wet, waarin werd bepaald dat "de Nederlandse tekst in bijlage de tekst is van de wet van ..., zoals zij tot op heden gewijzigd werd en aangevuld". De nieuwe Nederlandse tekst was dus niet in de wet zelf opgenomen maar als bijlage daaraan toegevoegd.

De Raad van State meende het bezwaar te moeten laten gelden dat op grond van artikel 41 van de Grondwet tegen dat systeem kan worden aangevoerd. Dit artikel luidt : "Een wetsontwerp kan door een van de Kamers eerst worden aangenomen nadat daarover artikelsgewijs gestemd is".

.../...

Hij stelde derhalve een andere tekstinkleding voor, volgens welke de Nederlandse tekst die kracht van wet moet verkrijgen, in de wet zelf wordt opgenomen en niet, zoals in het ontwerp, als bijlage aan de wet wordt toegevoegd. Door dit procédé wordt de tekst der wet tot een geheel met de tekst die erin is opgenomen.

Enkele tijd later had de Raad van State zich uit te spreken over een andere techniek die werd aangewend in het ontwerp dat thans geworden is de wet van 31 december 1955 tot verbetering en interpretatie van verschillende bepalingen van de wet van 10 augustus 1953 betreffende de invoering in de nationale wetgeving van de eenvormige wet op de wisselbrieven en orderbriefjes en betreffende haar inwerkingtreding, en tot coördinatie van deze wetgeving met de eenvormige wet.

De tekst van de Belgische wet op de wisselbrief (Wetboek van koophandel, boek I, titel VIII) stemt in bijna alle bepalingen overeen met de eenvormige wet die voorkomt als bijlage bij de Conventie van Genève van 7 juni 1930. Die eenvormige wet was enkel in het Frans en in het Engels gesteld. De wet van 10 augustus 1953 had er zich toe bepaald deze wet en de wijzigingen die zij had ondergaan, in de nationale wetgeving in te voeren en had voorts machtiging verleend om die bepalingen te coördineren. De "gecoördineerde" tekst was in het Frans en in het Nederlands gesteld, doch nergens in het ontwerp werd bepaald dat de Nederlandse tekst, staande tegenover de Franse tekst, de wettelijke Nederlandse versie was van die tekst. De Raad van State stelde voor, de in beide landstalen gestelde tekst van deze "coördinatie" in de wet zelf op te nemen en dus niet als een bijlage van de wet. De wetgever heeft dit voorstel aangenomen.

.../...

Nadien hebben de Wetgevende Kamers zich nog over het vraagstuk uitgesproken. In de loop van de voorbereidende fase die aan de van 1953 tot 1958 ondernomen pogingen tot grondwetherziening voorafging, stelde de Regering voor, te verklaren dat er aanleiding bestond titel VIII aan herziening te onderwerpen, zulks door invoeging van een overgangsbepaling, op grond waarvan de Wetgevende Kamers, in afwijking van artikel 41, hun goedkeuring zouden kunnen hechten aan de Nederlandse tekst van de wetten die vóór de wet van 18 april 1898 betreffende het gebruik der Vlaamse taal in de officiële bekendmakingen werden uitgevaardigd (Parl.Besch.Kamer, 1952-1953, nr 730). Dit voorstel, dat daarna nog werd geamendeerd, werd door de Kamer aanvaard (Parl.Besch.Kamer, 1952-1953, nr 786).

In het verslag aan de Senaat werd erop gewezen dat het tot bereiking van het gestelde doel niet nodig was artikel 41 te wijzigen of van dat artikel af te wijken. Volstaan kon worden met in het enig artikel van een wet te bepalen dat de tekst welke door de daartoe ingestelde Commissie werd opgemaakt, de officiële en rechtsgeldige tekst is. Op die wijze, wordt verder gezegd, zou de bij artikel 41 der Grondwet opgelegde lezing en artikelsgewijze stemming nooit meer dan één enkel artikel tot voorwerp hebben (Parl.Besch.Senaat, 1953-1954, nr 168, blz.18).

De door de Kamer voorgestelde verklaring tot herziening werd door de Senaat in de vergadering van 25 februari 1954 verworpen (Annalen, blz. 931) nadat senator ANCOT het volgende had verklaard : "Uw Commissie was echter eenparig van oordeel dat het voorstel van de Kamer der Volksvertegenwoordigers onnodig was omdat de kwestie op zuiver technische wijze door de gewone wetgever kan worden opgelost. Inderdaad, niets belet dat,

.../...

als bijvoorbeeld de volledige Nederlandse vertaling van het Burgerlijk Wetboek aan het Parlement zou worden voorgelegd, dit zou geschieden onder de vorm van een enig artikel dat die ganse vertaling zou omvatten. De lezing van en de stemming over dat enig artikel zou dus volstaan om in overeenstemming te zijn met artikel 41 van de Grondwet".

Uit deze precedenten blijkt dat de zienswijzen van het Parlement en deze van de Raad van State volkomen overeenstemmen wat betreft het aan te wenden procédé om de Nederlandse versie van bestaande teksten tot stand te brengen of te vervangen; de tekst moet in zijn geheel worden opgenomen in het artikel van de wet die deze tekst uitvaardigt en mag niet als bijlage aan die wet worden toegevoegd.

ONDERZOEK VAN HET ENIG ARTIKEL.

I.

De tekst waaraan het ontwerp kracht van wet wil verlenen, zal, naar luid van het eerste lid van het enig artikel, de Nederlandse tekst zijn van het Burgerlijk Wetboek dat op 21 maart 1804 werd afgekondigd, zoals het sedertdien werd gewijzigd en aangevuld.

.../...

De wet van 30 ventôse jaar XII (21 maart 1804), die op 10 germinal daaropvolgend (31 maart) werd afgekondigd, bepaalt dat 36 wetten welke tussen 14 ventôse jaar XI en 24 ventôse jaar XII werden aangenomen een enkel wetboek zullen vormen onder het opschrift: "Code civil des Français". De wet bepaalt verder op welke wijze die codificatie zal tot stand komen.

In de loop van hetzelfde jaar (1804) bezorgde de Imprimerie de la République een uitgave : "Code civil des Français - Edition originale et seule officielle".

Anderzijds heeft het "Corps législatif" op 3 september 1807 de "Code Napoléon" uitgevaardigd, die op 13 september werd afgekondigd. In dit wetboek worden de bepalingen van de 36 wetten die de "Code civil des Français" vormden, opnieuw opgenomen, doch talrijke artikelen ervan werden gewijzigd om ze aan de instellingen van het keizerrijk aan te passen.

Uit een zuiver juridisch oogpunt kan men beweren dat de "Code Napoléon" de plaats van het wetboek van 1804 heeft ingenomen ; de auteurs echter, die blijkbaar eerder een historisch standpunt innemen, verwijzen gewoonlijk naar het Burgerlijk Wetboek van 1804.

Het onderzoek van de Nederlandse tekst die aan de Raad van State is voorgelegd, wijst uit dat inderdaad rekening gehouden is met de wijzigingen welke de tekst van 1807 in het Wetboek van 1804 aangebracht heeft, zodat de vraag of de in België geldende tekst die van 1804 is, gewijzigd in 1807, dan wel die van 1807, in onderhavig geval van geen belang is.

.../...

Om te vermijden dat de wetgever zich ter gelegenheid van dit ontwerp zou moeten uitspreken over een vraagstuk dat, in het voorgelegde geval, toch maar van louter historisch belang blijkt te zijn, stelt de Raad van State voor, geen melding te maken van de datum van 21 maart 1804.

II.

In het eerste lid van het enig artikel wordt bepaald dat rekening is gehouden met de wijzigingen en aanvullingen welke het Burgerlijk Wetboek heeft ondergaan.

Naar hun algemene betekenis beduiden die woorden dat rekening is gehouden met de uitdrukkelijke en met de impliciete wijzigingen die uit latere wetten zijn ontstaan.

Terwijl het gemakkelijk is uitdrukkelijke tekstwijzigingen vast te stellen, en het moet worden gezegd dat bij het opmaken van de tekst die aan de Raad van State is voorgelegd die wijzigingen in aanmerking zijn genomen, is het nochtans veel moeilijker met zekerheid te bepalen welke impliciete opheffingen of wijzigingen in een tekst werden aangebracht. Immers, zolang de wetgever zelf deze niet uitdrukkelijk heeft vastgesteld, kunnen zij steeds voor de rechtbanken betwist worden.

Terecht zijn dergelijke wijzigingen dus niet opgenomen bij het opmaken van de ontworpen tekst. Het komt er evenwel op aan elke verkeerde interpretatie dienaangaande te voorkomen. Om moeilijkheden uit de weg te gaan en geen afbreuk te doen aan de geldende wetten die impliciet het Burgerlijk Wetboek mochten gewijzigd hebben, is het geraden in het enig artikel, eerste lid, van het ontwerp, duidelijk tot uiting te brengen dat alleen rekening gehouden is met de uitdrukkelijke wijzigingen die het Burgerlijk Wetboek heeft ondergaan.

III.

Het ware goed in het enig artikel van het ontwerp aan te stippen tot welke datum met de wijzigingen en aanvullingen die in het Burgerlijk Wetboek werden aangebracht, rekening is gehouden. Immers wanneer in het ontwerp geen datum is bepaald, wordt dit geacht de volledige tekst van het Burgerlijk Wetboek te bevatten zoals die bij de inwerkingtreding der wet van kracht zal zijn.

Om te vermijden dat, telkens wanneer in de loop der parlementaire voorbereiding het Burgerlijk Wetboek wijzigingen mocht ondergaan, het ontwerp daarmede in overeenstemming zou dienen te worden gebracht, komt het verkieslijk voor in het ontwerp de vaste datum van 15 februari 1960 te bepalen : met wijzigingen vóór die datum in het Burgerlijk Wetboek aangebracht, is rekening gehouden.

IV.

Bovendien zijn bij het ontwerp enkele opmerkingen betreffende de vorm te maken. Deze behoeven geen uitleg en blijken uit de hiernavolgende tekst.

\+

\+ \+

De hierna voorgestelde tekst houdt rekening met voormelde opmerkingen.

.../...

"Enig artikel.-

De hiernavolgende bepalingen vormen de Nederlandse tekst van het Burgerlijk Wetboek, zoals het uitdrukkelijk is gewijzigd en aangevuld tot 15 februari 1960.

De hiernavolgende Nederlandse tekst van de bepalingen die het Burgerlijk Wetboek na de wet van 18 april 1898 hebben gewijzigd en aangevuld, vervangt de vorige Nederlandse tekst dezer bepalingen.

Twistvragen gegrond op het verschil tussen de Nederlandse en de Franse teksten worden beslist naar de wil van de wetgever, die bepaald wordt volgens de gewone interpretatieregelen, zonder voorrang van de ene tekst op de andere.

...(Nederlandse tekst van het Burgerlijk Wetboek)...

Gegeven te

VAN KONINGSWEGE :

De Minister van Justitie".

\+
\+ \+

OPMERKINGEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSE TEKST VAN HET BURGERLIJK WETBOEK.

Het onderzoek van de ontworpen tekst heeft geleid tot de volgende vaststellingen :

.../...

1° De tekst is volledig en omvat, uitgaande van het Burgerlijk Wetboek van 1804, alle bepalingen zoals zij later uitdrukkelijk werden gewijzigd, geïnterpreteerd of aangevuld, met inbegrip van de nog geldende wijzigingen die de Code Napoléon van 1807 in het oorspronkelijke wetboek heeft aangebracht. De tekst is aldus volledig bijgehouden, tot en met de wet van 4 januari 1960, tot interpretatie van artikel 918, welke erin voorkomt.

Hij moet thans, zoals hierna wordt gezegd, nog worden aangevuld met de tekst die de wet van 27 januari 1960 onder artikel 308 heeft ingevoegd.

2° De indeling van de tekst in boeken, titels, hoofdstukken, afdelingen en artikelen, alsmede de onderverdeling der artikelen, beantwoorden aan de indeling van het Burgerlijk Wetboek van 1804, zoals deze later, en tot op heden, door uitdrukkelijke wetsbepalingen gewijzigd is. Die indeling stelt derhalve overeen met die van de geldende Franse tekst.

3° De verwijzingen naar de oorspronkelijke teksten die in het Burgerlijk Wetboek werden ingevoegd of het hebben aangevuld, maken vanzelfsprekend geen deel uit van de tekst die kracht van wet moet verkrijgen. Daarom werden zij, volgens een voorafbepaalde techniek, altijd na het gehele artikel opgetekend, tenware het nodig bleek ze duidelijkheidshalve elders, bijvoorbeeld boven een geheel vervangen hoofdstuk, te doen voorkomen.

Het is geraden die verwijzingen in cursief te drukken, om ze goed te onderscheiden van de eigenlijke tekst.

.../...

Het is gebleken dat de verwijzingen juist zijn en volledig. Weliswaar werd niet verwezen naar de wet van 15 december 1949 waar deze wet enkel de woorden : "Français", "France", "Empereur" enz. vervangen heeft. Maar in een begeleidende noot heeft de commissie die de tekst heeft ontworpen erop gewezen dat die verwijzingen, wegens hun groot aantal, opzettelijk werden achterwege gelaten ten einde de tekst niet nutteloos te onderbreken (zie onder meer voor de artikelen 3, 8, 11, 13, 15, 16, 59, 86, 88, 90, 99, 108, 118, 123, 126, 145, 190, 200, enz.). Waar die wet andere benamingen of uitdrukkingen vervangen heeft, wordt zij echter wél aangehaald (Zie onder meer voor de artikelen 60, 61, 83, 87, 89, 96, 97, 192, enz.).

Ten slotte zouden de volgende lichte verbeteringen in de inkleding van de tekst en in de verwijzingen kunnen worden aangebracht :

1° Volledigheidshalve dient de bepaling van het enig artikel van de wet van 27 januari 1960, betreffende de regeling der gevolgen van de scheiding van tafel en bed (Belgisch Staatsblad van 2 februari 1960), als volgt onder artikel 308 te worden opgenomen :

"308 (Na uitspraak van de scheiding van tafel en bed blijft de plicht tot hulp alleen bestaan ten voordele van de echtgenoot die de scheiding heeft verkregen).

Na opheffing bij artikel 29 van de wet van 15 december 1949, aldus opnieuw ingevoegd bij het enig artikel van de wet van 27 januari 1960".

.../...

Artikel 309 moet dienvolgens voorkomen als volgt :

"309 (.....)

Opgeheven bij artikel 29 van de wet van 15 december 1949".

2° Titel XVI zou, om de nummering der artikelen niet te onderbreken, beter voorkomen als volgt :

"Titel XVI.

Lijfsdwang in burgerlijke zaken.
2059-2070 (....)
De bepalingen ... op de lijfsdwang".

De noot onder titel XVIII zou, om dezelfde reden en zoals voor titel XIX is gedaan, beter gesteld worden als volgt :

"Deze titel (artikelen 2092 tot 2203) is vervangen bij artikel 1 van de wet van 16 december 1851".

3° Voor de tekst van de onder titel XVIII voorkomende wet van 16 december 1851 betreffende de voorrechten en hypotheken kan worden opgemerkt :

a) In de artikelen 6 en 94 werden de woorden "zonder oproeping tot minnelijke schikking" behouden. Het is de commissie, die de tekst ontworpen heeft, niet ontgaan dat die woorden alleen naar de materie, doch niet woordelijk, bij het enig artikel van de wet van 12 augustus 1911 zijn opgeheven. Zij heeft blijkbaar geaar-

zeld om die woorden uit de tekst te schrappen en het voorzichtiger geoordeeld ze te behouden, enerzijds omdat zij voor de ganse tekst van het Burgerlijk Wetboek als regel had aangenomen enkel rekening te houden met uitdrukkelijke wijzigingen naar de letter, anderzijds omdat zij het enig artikel van de wet van 12 augustus 1911 niet meende te mogen interpreteren als van toepassing zijnde op het Burgerlijk Wetboek.

Dit artikel luidt als volgt :

"Enig artikel.-

De eerste titel, boek II, eerste deel, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging (decreet van 14 april 1806) en al de bepalingen van dat Wetboek en van de bijzondere wetten die uitdrukkelijk ontslaan van de voorafgaande poging tot verzoening, worden ingetrokken ...".

Wellicht is de commissie hier te omzichtig geweest. Het blijkt immers uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 1911 dat de wetgever het voornemen heeft gehad deze bepaling van burgerlijke rechtspleging uit geheel onze wetgeving te weren, met inbegrip van de artikelen 6 en 94 van de hypotheekwet.

De Raad van State meent dus de schrapping van die woorden in de bedoelde artikelen te moeten aanbevelen en ze te vervangen door het teken : (....); na elk van die artikelen zou dan de volgende noot moeten voorkomen :

.../...

"Aldus gewijzigd bij het enig artikel van de wet van 12 augustus 1911".

b) In de op artikel 20 volgende noot luidt het eerste zinsdeel als volgt : "Het eerste lid van 1° is aldus vervangen en het tweede en derde lid zijn ingevoegd bij artikel 11 van de wet van 7 maart 1929 ...".

Na onderzoek van de tekst van bedoeld artikel 11 is gebleken dat in het aangegeven zinsdeel teksten die nog thuishoren in het eerste lid van 1° als tweede en derde lid van 1° worden geteld. Daarom zou deze noot juister aanvangen als volgt :

"Het eerste lid van 1° is aldus vervangen bij artikel 11 van de wet van 7 maart 1929; het tweede, derde en vierde lid van 5° aldus vervangen en het vijfde ingevoegd bij artikel 1 van de wet van 29 juli 1957; 9° toegevoegd bij artikel 1 van de wet van 24 mei 1937".

c) Onder de tekst van artikel 20, 5°,zou, op de volgende regel, het teken : (....) moeten worden aangebracht. Op die plaats had artikel 4 van het koninklijk besluit nr 20 van 19 oktober 1934 een lid toegevoegd dat echter uitdrukkelijk werd opgeheven bij bepaalde artikelen van de fiscale wetboeken.

Na het teken zou dan de volgende noot moeten voorkomen :

"Het lid toegevoegd bij artikel 4 van het koninklijk besluit nr 20 van 19 oktober 1934 werd opgeheven bij artikel 290 van het Wetboek der Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten, en bij artikel 81 van het Wetboek der Zegelrechten".

CONSIDERATIONS GENERALES.

La première question qui se pose lors de l'examen du projet concerne le point de savoir quel procédé législatif il convient de mettre en oeuvre pour doter une loi établie en français d'une version néerlandaise ayant égale force obligatoire, version qui faisait défaut jusqu'à présent. La même question se pose pour les lois postérieures à 1898 dont il existe un texte français et un texte néerlandais et pour lesquelles il est actuellement proposé une version néerlandaise qui s'écarte, par la forme et la terminologie, de la version néerlandaise originelle.

Il échet d'observer à cet égard que, dans chacun de ces deux cas, le législateur n'exerce pas sa fonction législative normale, qui consiste à établir des règles en exprimant sa volonté dans des textes de droit écrit, mais qu'il se borne à formuler des règles existantes, sans en modifier la portée dans une autre langue ou dans une autre rédaction que celles employées originairement.

Pareil exercice de la fonction législative n'énerve cependant pas les prescriptions constitutionnelles quant aux formes à respecter lors de l'élaboration des lois; si la version néerlandaise des textes doit avoir même nature de loi et même force obligatoire que la version originelle, ce résultat ne peut, en effet, être atteint sans l'intervention du législateur.

.../...

Comme celui-ci ne peut manifester sa volonté que dans la forme d'une loi, il est nécessaire que soit suivie la procédure d'élaboration des lois pour que la version néerlandaise des dispositions légales acquière force de loi.

Les Chambres législatives et le Conseil d'Etat ont déjà eu à résoudre la question de savoir comment il convenait de procéder, en l'espèce, pour que soient respectées les prescriptions constitutionnelles.

La question s'est posée une première fois au Conseil d'Etat, à l'occasion de l'examen de deux projets de loi portant respectivement "le texte néerlandais de la loi du 18 octobre 1908 sur le gouvernement du Congo belge" et "le texte néerlandais de la loi du 21 août 1925 sur le gouvernement du Ruanda-Urundi", projets qui ont fait l'objet des avis L. 3874/1 et L. 3875/1, du 26 octobre 1953.

Chacun de ces projets était présenté sous la forme d'une loi disposant : "Le texte néerlandais ci-annexé est celui de la loi du ..., telle qu'elle a été modifiée et complétée jusqu'à ce jour". Le texte néerlandais nouveau n'était donc pas incorporé dans la loi, mais présenté en annexe à celle-ci.

Le Conseil d'Etat a cru devoir retenir contre ce système l'objection déduite de l'article 41 de la Constitution, suivant lequel "un projet de loi ne peut être adopté par l'une des Chambres qu'après avoir été voté article par article".

/

Il proposa donc une présentation différente qui consistait à incorporer la version néerlandaise appelée à recevoir force obligatoire dans la loi même au lieu de la présenter en annexe à celle-ci, comme le faisait le projet. De cette façon, le texte de la loi et le texte qui y est introduit forment un ensemble.

Peu après, le Conseil d'Etat eut à connaître d'une autre technique qui avait été adoptée dans le projet d'où est issue la loi du 31 décembre 1955 qui rectifie et interprète diverses dispositions de la loi du 10 août 1953 concernant l'introduction dans la législation nationale de la loi uniforme sur les lettres de change et billets à ordre et sa mise en vigueur, et qui la coordonne avec ladite loi uniforme.

Le texte de la loi belge sur la lettre de change (Code de commerce, livre Ier, titre VIII) est, dans sa presque totalité, celui de la loi uniforme annexée à la Convention de Genève du 7 juin 1930. Cette loi uniforme n'a été établie qu'en français et en anglais. La loi du 10 août 1953 s'était bornée à l'introduire dans la législation nationale avec les diverses modifications qu'elle avait subies, et à autoriser la coordination de ces dispositions. Le texte "coordonné" était établi en français et en néerlandais, mais aucune disposition du projet n'affirmait que le texte néerlandais figurant en regard du texte français constituait la version légale néerlandaise de ce texte. Le Conseil d'Etat proposa d'insérer le texte établi dans les deux langues nationales de cette coordination dans le corps même de la loi, au lieu de le présenter en annexe à celle-ci. Le législateur s'est rallié à cette proposition.

.../...

Par la suite, les Chambres législatives ont eu, elles aussi, l'occasion de se prononcer sur le problème. Au cours de la phase préparatoire qui avait précédé la tentative de revision constitutionnelle de 1953-1958, le Gouvernement proposa de déclarer qu'il y avait lieu de reviser le titre VIII par l'insertion d'une disposition transitoire permettant de déroger à l'article 41 en ce qui concerne l'adoption par les Chambres de la version néerlandaise des lois promulguées avant la mise en vigueur de la loi du 18 avril 1898 relative à l'emploi de la langue flamande dans les publications officielles (Doc. Chambre 1952-1953, n° 730). Cette proposition, amendée, fut admise par la Chambre (Doc. Chambre, 1952-1953, n° 786).

Le rapport au Sénat soulignait que pour atteindre le but poursuivi, il n'était nécessaire ni de modifier l'article 41, ni d'y déroger. Il suffirait que l'article unique d'une loi dispose que le texte rédigé par la Commission instituée à cet effet est déclaré officiel et fait foi. De la sorte, était-il ajouté, la lecture et le vote article par article ordonné par l'article 41 de la Constitution, ne comporterait jamais qu'un seul article (Doc. Sénat 1953-1954, n° 168, p.18).

Le projet de déclaration de revision proposé par la Chambre fut rejeté par le Sénat, en sa séance du 25 février 1954 (Annales, p. 931), après intervention du sénateur ANCOT qui déclara : "Uw commissie was echter eenparig van oordeel dat het voorstel van de Kamer der Volksvertegenwoordigers onnodig was omdat de kwestie op zuiver technische wijze door de gewone wetgever kan worden opgelost. Inderdaad, niets belet dat, als bijvoorbeeld de volledige Nederlandse vertaling van

.../...

het Burgerlijk Wetboek aan het Parlement zou worden voorgelegd, dit zou geschieden onder de vorm van een enig artikel dat die ganse vertaling zou omvatten. De lezing van en de stemming over dat enig artikel zou dus volstaan om in overeenstemming te zijn met artikel 41 van de Grondwet".

Il résulte de ces précédents qu'il existe entre le Parlement et le Conseil d'Etat idendité de vues quant au procédé à mettre en oeuvre pour établir ou remplacer la version néerlandaise des textes existants; ce texte doit être inséré tout entier dans l'article de la loi qui déclare l'établir,et non pas en annexe à cette loi.

EXAMEN DE L'ARTICLE UNIQUE.

I.

Le texte auquel le projet entend conférer force de loi constituera, d'après l'alinéa 1er de l'article unique, le texte néerlandais du Code civil promulgué le 21 mars 1804, tel qu'il a été modifié et complété depuis.

La loi du 30 ventôse an XII (21 mars 1804), promulguée le 10 germinal (31 mars) suivant,dispose que 36 lois adoptées entre le 14 ventôse an XI et le 24 ventôse an XII formeront un Code unique intitulé : "Code civil des Français". La loi détermine en outre de quelle manière cette codification sera réalisée.

.../...

Dans le courant de la même année (1804), l'Imprimerie de la République édita le "Code civil des Français - Edition originale et seule officielle".

D'autre part, le Corps législatif décréta le 3 septembre 1807 le "Code Napoléon", qui fut promulgué le 13 septembre. Ce Code reprenait les dispositions des 36 lois qui constituaient le "Code civil des Français", mais de nombreux articles en étaient modifiés en vue de les mettre en harmonie avec les institutions de l'Empire.

Du point de vue purement juridique, il est permis d'affirmer que le "Code Napoléon" s'est substitué au Code de 1804; toutefois, les auteurs, qui ont apparemment tendance à se placer plutôt au point de vue historique, se réfèrent habituellement au Code civil de 1804.

L'examen du texte néerlandais qui est soumis au Conseil d'Etat révèle qu'il a été tenu compte des modifications que le texte de 1807 a apportées au Code de 1804, de sorte qu'il est sans intérêt, en l'espèce, de savoir si le texte en vigueur en Belgique est celui de 1804 modifié en 1807, ou celui de 1807.

Afin d'éviter que le législateur ait à prendre position, à l'occasion de ce projet, sur un problème qui semble ne présenter, en l'espèce, qu'un intérêt purement historique, le Conseil d'Etat propose de ne pas mentionner la date du 21 mars 1804.

.../...

II.

Selon l'alinéa 1er de l'article unique, il a été tenu compte des modifications et des adjonctions dont le Code civil a fait l'objet.

Pris dans leur sens général, ces mots signifient qu'il a été tenu compte des modifications expresses et implicites qui ont résulté des lois ultérieures.

S'il est aisé de discerner des modifications apportées expressément à un texte - et il faut reconnaître qu'il a été tenu compte de ces modifications lors de l'élaboration du texte soumis au Conseil d'Etat -, il est en revanche beaucoup plus difficile de déterminer les abrogations ou modifications implicites qu'un texte a pu subir. En effet, tant que le législateur n'aura pas constaté expressément ces dernières, elles pourront toujours être contestées devant les tribunaux.

C'est avec raison que pareilles modifications n'ont pas été retenues lors de l'élaboration du texte en projet. Or, il importe d'éviter sur ce point toute interprétation erronée. Afin de prévenir les difficultés et de ne pas porter atteinte aux lois en vigueur qui auraient implicitement modifié le Code civil, il convient d'exprimer clairement à l'alinéa 1er de l'article unique du projet qu'il n'a été tenu compte que des modifications expresses apportées au Code civil.

.../...

III.

Il y aurait intérêt à préciser dans l'article unique jusqu'à quelle date il a été tenu compte des modifications et adjonctions apportées au Code civil. En effet, si le projet ne fixe aucune date limite, il sera censé contenir le texte complet du Code civil tel qu'il sera applicable au moment de l'entrée en vigueur de la loi.

Afin de ne pas devoir mettre le projet en concordance avec chaque modification que le Code civil viendrait à subir au cours des travaux préparatoires du présent projet, il serait souhaitable de fixer dans celui-ci la date certaine du 15 février 1960; il a été tenu compte des modifications apportées au Code civil jusqu'à cette date.

IV.

En outre, le projet appelle certaines observations de pure forme qui ne nécessitent aucun commentaire et qui ressortent du texte ci-après .

\+

\+ \+

.../...

Le texte ci-après tient compte des observations qui précèdent :

"Article unique.-

Les dispositions qui suivent forment le texte néerlandais du Code civil, tel qu'il a été expressément modifié et complété jusqu'au 15 février 1960.

Le texte néerlandais ci-après des dispositions qui ont modifié et complété le Code civil postérieurement à la loi du 18 avril 1898, remplace le texte néerlandais antérieur de ces même dispositions.

Les contestations basées sur la divergence des textes français et néerlandais sont décidées d'après la volonté du législateur, déterminée suivant les règles ordinaires d'interprétation, sans prééminence de l'un des textes sur l'autre.

... (texte néerlandais du Code civil) ...

Donné à , le

PAR LE ROI :

Le Ministre de la Justice".

\+

\+ \+

OBSERVATIONS CONCERNANT LE TEXTE NEERLANDAIS DU CODE CIVIL.

L'examen du texte en projet a donné lieu aux constatations suivantes :

1° Le texte est complet et comporte, en partant du Code civil de 1804, toutes les dispositions telles qu'elles ont été expressément modifiées, interprétées

et complétées, y compris les modifications encore en vigueur que le Code Napoléon de 1807 a apportées au Code original. Le texte est donc entièrement à jour jusques et y compris la loi du 4 janvier 1960, interprétative de l'article 918,qui y est reproduite.

Comme il est expliqué ci-après, ce texte doit encore être complété par le texte que la loi du 27 janvier 1960 a inséré sous l'article 308.

2° La division du texte en livres, titres, chapitres, sections et articles ainsi que la subdivision des articles, correspondent à la division du Code civil de 1804, tel qu'il a été modifié par la suite et jusqu'à ce jour, par des dispositions légales expresses. Cette division est, dès lors, conforme à celle du texte français en vigueur.

3° Les références aux textes originaux qui sont insérées dans le Code civil ou qui l'ont complété,ne font évidemment pas partie intégrante du texte qui est appelé à recevoir force légale. Conformément à une technique préétablie, elles sont donc toujours reproduites à la suite du texte complet de l'article, sauf lorsque la clarté du texte exige qu'elles figurent ailleurs, par exemple en tête d'un chapitre entièrement remplacé.

Il est souhtaible d'imprimer ces références en italique afin de lès distinguer du texte proprement dit.

.../...

Les références se sont avérées exactes et complètes. Le texte ne fait toutefois pas mention de la loi du 15 décembre 1949 là où cette loi se borne à remplacer les mots "Français", "France", "Empereur" etc ... Toutefois, dans une note explicative, la commission qui a établi le projet de texte a souligné que ces références, trop nombreuses, avaient été délibérément omises afin de ne pas interrompre inutilement le texte (voir notamment les articles 3, 8, 11, 13, 15, 16, 59, 86, 88, 90, 99, 108, 118, 123, 126, 145, 190, 200, etc...) . Cette loi est, au contraire, citée lorsqu'elle remplace d'autres appellations ou expressions (voir notamment les articles 60, 61, 83, 87, 89, 96, 97, 192 etc...).

Enfin, les légères améliorations ci-après pourraient être apportées à la présentation du texte et aux références :

1° Pour être complet le texte devrait contenir la disposition de l'article unique de la loi du 27 janvier 1960 réglant les effets de la séparation de corps (Moniteur belge du 2 février 1960), qui devrait être insérée dans l'article 308 comme suit :

"308 (Na uitspraak van de scheiding van tafel en bed blijft de plicht tot hulp alleen bestaan ten voordele van de echtgenoot die de scheiding heeft verkregen).

Na opheffing bij artikel 29 van de wet van 15 december 1949, aldus opnieuw ingevoegd bij het enig artikel van de wet van 27 januari 1960".

.../...

L'article 309 doit dès lors se lire comme suit :

"309 (....)

Opgeheven bij artikel 29 van de wet van 15 december 1949".

2° Afin de ne pas interrompre le numérotage des articles, le titre XVI devrait se présenter comme suit :

"Titel XVI.

Lijfsdwang in burgerlijke zaken.

2059-2070 (....)

De bepalingen ... op de lijfsdwang".

La note figurant sous le titre XVIII devrait, pour la même raison et à l'exemple de ce qui a été fait pour le titre XIX, être rédigée comme suit :

"Deze titel (artikelen 2092 tot 2203) is vervangen bij artikel 1 van de wet van 16 december 1851".

3° Au sujet du texte de la loi du 16 décembre 1851 sur les privilèges et hypothèques figurant sous le titre XVIII, il y a lieu d'observer ce qui suit :

a) Aux articles 6 et 94 les mots "zonder oproeping tot minnelijke schikking" sont maintenus. Il n'a pas échappé à la commission qui a établi le projet de texte, que ces mots avaient été abrogés, non point expressément, mais quant à la matière, par l'article unique de la loi du 12 août 1911. Elle semble avoir hésité à supprimer ces mots et a jugé plus prudent de les maintenir , d'une part parce qu'elle avait adopté comme règle, pour l'ensemble du texte du Code civil, de ne tenir compte que des modifications expresses quant à la lettre et,d'autre part, parce qu'elle estimait ne pouvoir interpréter l'article unique de la loi du 12 août 1911 comme étant applicable au Code civil.

Cet article est ainsi conçu :

"Enig artikel.-

De eerste titel, boek II, eerste deel, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging (decreet van 14 april 1806) en al de bepalingen van dat Wetboek en van de bijzondere wetten die uitdrukkelijk ontslaan van de voorafgaande poging tot verzoening, worden ingetrokken ... ".

Sans doute, la commission s'est-elle montrée ici trop circonspecte. Il résulte , en effet ,des travaux préparatoires de la loi de 1911 que le législateur avait entendu éliminer cette disposition de procédure civile de toute notre législation, y compris les articles 6 et 94 de la loi hypothécaire.

.../...

Le Conseil d'Etat croit dès lors devoir recommander de supprimer ces mots dans les articles précités et de les remplacer par le signe : (....) ; chacun de ces articles devrait alors être suivi de la note :

"Aldus gewijzigd bij het enig artikel van de wet van 12 augustus 1911".

b) Dans la note figurant à la suite de l'article 20, le début de la première phrase est ainsi conçu : "Het eerste lid van 1° is aldus vervangen en het tweede en derde lid zijn ingevoegd bij artikel 11 van de wet van 7 maart 1929 ... ".

L'examen du texte dudit article 11 a révélé que des textes, qui ont encore leur place à l'alinéa 1er du 1°, sont reproduits dans le membre de phrase précité, sous forme d'alinéas 2 et 3 du 1° . Il serait dès lors plus exact de faire débuter cette note comme suit :

"Het eerste lid van 1° is aldus vervangen bij artikel 11 van de wet van 7 maart 1929; het tweede, derde en vierde lid van 5° aldus vervangen en het vijfde ingevoegd bij artikel 1 van de wet van 29 juli 1957; 9° toegevoegd bij artikel 1 van de wet van 24 mei 1937".

.../...

c) Le texte de l'article 20, 5°, devrait être suivi du signe : (....). L'article 4 de l'arrêté royal n°20 du 19 octobre 1934 avait inséré à cet endroit un alinéa qui a été expressément abrogé par certains articles des codes fiscaux.

Après ce signe devrait figurer la note suivante :

" Het lid toegevoegd bij artikel 4 van het koninklijk besluit nr 20 van 19 oktober 1934 werd opgeheven bij artikel 290 van het Wetboek der Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten, en bij artikel 81 van het Wetboek der Zegelrechten".

De kamer was samengesteld uit

de Heren :	A. VRANCKX,	raadsheer van State,	voorzitter
Messieurs :		conseiller d'Etat,	président,
	G. VAN BUNNEN,	raadsheren van State,	
	K. MEES,	conseillers d'Etat,	
	F. DUCHENE,	bijzitters van de afdeling wetgeving,	
	G. VAN HECKE,	assesseurs de la section de législation,	
Mevrouw :	J. DE KOSTER,	adjunct-griffier,	griffier.
Madame :		greffier adjoint,	greffier.

De overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst werd nagezien onder toezicht van de H. G. VAN BUNNEN.

Het verslag werd uitgebracht door de H. W. VAN ASSCHE, auditeur, door de H.J.MASQUELIN,leidend lid van het Coördinatiebureau, en door de H. J. BIJVOET, lid van het Coördinatiebureau.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER,

(get.) J. DE KOSTER.

La chambre était composée de

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. G. VAN BUNNEN.

Le rapport a été présenté par W. VAN ASSCHE, auditeur, par M.J. MASQUELIN, membre dirigeant du Bureau de coordination, et par M. J. BIJVOET, membre du Bureau de coordination.

DE VOORZITTER - LE PRESIDENT,

(get.) A. VRANCKX.